

Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	Jezová 1501, 294 21 Bělá pod Bezdězem
Zřizovatel:	Ministerstvo vnitra České republiky
Vedoucí:	Mgr. Miroslava Báchorová
Typ zařízení:	Zařízení pro zajištění cizinců
Datum návštěvy:	17. ledna 2024
Datum vydání zprávy:	22. července 2024
Návštěvu provedli:	Mgr. Hana Lupačová, Ph.D., Mgr. Anna Makarenko a JUDr. Vít Alexander Schorm

JUDr. Vít Alexander Schorm
zástupce veřejného ochránce práv

Obsah

Obsah	2
Úvodní informace	3
Shrnutí	7
Prostředí	8
1. Venkovní prostory zařízení	8
2. Vnitřní prostory	14
Život v zařízení	16
3. Kontakt se vnějším světem	16
4. Režim ubytovaných dětí	20
5. Věci denní potřeby	23
Působení policie v zařízení	25
6. Prohlídky osob	25
7. Eskorty rodin s dětmi	26
Určování věku cizinců v případě pochybností	28
8. Určování věku pohledem soudů	28
9. Zjištění z návštěvy	29
10. Konkrétní případy	29
Přehled opatření k nápravě	32

Úvodní informace

Systematická návštěva a její cíl

Od roku 2006 veřejný ochránce práv plní **úkoly národního preventivního mechanismu** podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.¹

Proto **systematicky navštěvují místa (zařízení)**, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě, a to jak z moci úřední, tak v důsledku závislosti na poskytované péči. Zařízení pro zajištění cizinců je jedním ze zařízení, jež mohou navštívit.²

Cílem návštěv je posílit ochranu před špatným zacházením.³ Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřují právníky Kanceláře veřejného ochránce práv.⁴ Návštěva spočívá v prohlídce zařízení, pozorování, rozhovorech s vedoucím, zaměstnanci a klienty, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace včetně zdravotnické.⁵ Návštěvy jsou **preventivní, s cílem působit do budoucna** a zvyšovat standard zacházení se zajištěnými cizinci.

Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení

Po každé návštěvě **sepiší zprávu. Většinou obsahuje návrhy opatření k nápravě.** Zpráva slouží k dialogu se zařízením a jako vodítko k předcházení špatnému zacházení nebo jeho odstranění. **Zpráva nepopisuje zjištěnou správnou praxi zařízení** odpovídající dobrým standardům zacházení. **Soustředí se spíše na možné nedostatky.** Bez ohledu na závěry zprávy si vážím náročné práce všech zaměstnanců zařízení.

Zprávu pošlu zařízení se žádostí o vyjádření k popsáním zjištěním a navrženým opatřením.⁶ Pečlivě se zabývám sdělením (vysvětlením), které mi zařízení zašle.

Navržená **opatření k nápravě** se liší svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Pro snazší orientaci obsahuje zpráva na konci **přehled opatření k nápravě.** Navrhují také **termín provedení.**

- Bezodkladná opatření je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Není-li to možné, provedou se v nejkratší možné době. Za bezodkladná označují opatření,

---

1 Na základě § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv.

2 Podle § 1 odst. 4 písm. b) zákona o veřejném ochránci práv.

3 Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). V zařízeních pro zajištění cizinců může mít špatné zacházení například podobu nezajištění bezpečí, nerespektování lidské důstojnosti, práva na soukromí, anebo podobu nepřiměřeného používání donucovacích prostředků.

4 Podle § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

5 Podle § 21a ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv.

6 § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

která považuji za naléhavá a velmi důležitá, anebo opatření běžně snadno proveditelná.

- Opatření s delší lhůtou je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho měsíce, tří měsíců, šesti měsíců nebo jednoho roku.
- Opatření s průběžným plněním navrhuji tam, kde je třeba zavést určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že zařízení opatření zavede co nejdříve a bude dbát na dodržování doporučené praxe.

Rád bych, aby zařízení ve vyjádření ke zprávě sdělilo, že (1) opatření provedlo a jak, nebo (2) kdy a jak opatření provede, nebo (3) navrhne jiné vhodné opatření a termín.

Pokud budu vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **považovat za dostatečná**, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je vysvětlení zjištěných pochybení, doložení opatření k nápravě či věrohodný příslib jejich provedení.

Pokud vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **nebudu považovat za dostatečná**, vyrozumím o tom nadřízený úřad (vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁷ Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace **zveřejním anonymizovanou zprávu z návštěvy zařízení** (s výjimkou jmen osob pověřených vedením zařízení) **a obdržená vyjádření** v databázi Evidence stanovisek ombudsmana (ESO).⁸

---

7 Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

8 Evidence stanovisek ochrance (ESO) je dostupná z <https://eso.ochrance.cz>.

Charakteristika zařízení

Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová (zařízení) je určeno pro zajištění cizinců, kterým policie vydala rozhodnutí o zajištění za účelem správního vyhoštění, vycestování, předání či průvozu.⁹

V zařízení působí Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra (SUZ), Zdravotnické zařízení Ministerstva vnitra (ZZMV) a Ředitelství služby cizinecké policie (ŘSCP).

Na bezpečnost dohlíží soukromá bezpečnostní agentura (SBS). Při zařízení běžně působí také odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra, avšak v době návštěvy nebyla místa personálně obsazena, a kancelář tak byla mimo provoz.

Policie zde zajišťuje rodiny, rodiny s dětmi, samotné ženy, nezletilé bez doprovodu, resp. cizince, u kterých je prováděna zkouška věku.

Zařízení tvoří komplex několika budov. Od roku 2019 slouží zařízení v tzv. duálním režimu jako zařízení pro zajištění cizinců a jako pobytové středisko. Oba režimy jsou od sebe odděleny dvojitým plotem. Zpráva z návštěvy se věnuje pouze části určené k zajištění cizinců.

ZZC Bělá-Jezová (budova C, určena mimo jiné i rodinám s dětmi).

⁹ Hlava XI zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky (zákon o pobytu cizinců). **Předání** může proběhnout podle tzv. **dublínského nařízení**, tedy nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví pravidla a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států, nebo mezinárodních smluv.

Průběh návštěvy

Systematickou návštěvu jsem provedl spolu a právníčkami Kanceláře veřejného ochránce práv Mgr. Hanou Lupačovou, Ph.D., a Mgr. Annou Makarenko.

Jednodenní návštěva proběhla bez předchozího ohlášení dne 17. ledna 2024. Vedoucí zařízení se o návštěvě dozvěděla při jejím zahájení. Předali jsme jí pověření a vyžádali si potřebnou součinnost a dokumentaci.

Navštívili jsme prostory zařízení. Obdrželi jsme požadované podklady a pořídili kopie relevantní dokumentace, včetně zdravotnických spisů. Hovořili jsme s vybranými klienty, vedoucí zařízení, policisty, zdravotnickými i sociálními pracovníky. Všichni zaměstnanci zařízení nám poskytli veškerou požadovanou součinnost, za což děkuji.

V době návštěvy bylo v části určené k zajištění umístěno celkem 7 klientů. Pouze se dvěma z nich jsme provedli pohovor.¹⁰ Žádná rodina v zařízení v době návštěvy nebyla ubytována.

S ohledem na velmi nízký počet klientů přímo v zajištění jsme hovořili i s cizinci, kteří se v době návštěvy nacházeli v přilehlém pobytovém středisku. Ptali jsme se jich pouze na jejich předchozí pobyt v zajištění, nikoliv už na podmínky v pobytovém středisku.

---

¹⁰ Jednalo se o jednoho nezletilého cizince a jednoho mladého dospělého, který nezletilého doprovázel.

Shrnutí

Systematická návštěva byla zaměřena na to, jak je zařízení Bělá-Jezová uzpůsobeno pro pobyt rodin s dětmi, případně nezletilých bez doprovodu. Věnoval jsem se také tomu, jak jednotlivé složky působící v zařízení zacházejí s touto vysoce zranitelnou skupinou klientů a jakým způsobem je prováděno určování věku cizinců.

Zpráva je úmyslně do značné míry popisná i v těch oblastech, ve kterých nespátřuji žádné pochybení. S ohledem na citlivost tématu totiž považuji za nutné přiblížit podmínky v zařízení co nejširšímu okruhu čtenářů, kteří do zařízení nemají přístup.

Ve zprávě z návštěvy **zásadně nehodnotím zákonnost zajišťování rodin s dětmi**. Obdobně neposuzuji, do jaké míry je vnitrostátní praxe v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, případně s dalšími mezinárodními standardy práv dítěte. Dlouhodobě upozorňujeme na nutnost využívání alternativ k zajištění rodin s dětmi a tento postoj se nezměnil i přes celkově pozitivní vyznění předkládané zprávy.

Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová jsme v uplynulých letech mnohokrát navštívili.¹¹ Z jednotlivých zpráv lze vysledovat, že zařízení provedlo rozsáhlé rekonstrukce, přijalo mnohá z našich doporučení a vyvinulo enormní úsilí ke zlepšení podmínek pobytu cizinců.

Na základě poznatků načerpaných při mé návštěvě jsem dospěl k závěru, že se jedná o zařízení, v němž **v současné chvíli nedochází ke špatnému zacházení. Personál zařízení vyvíjí velké úsilí, projevuje vstřícnost a lidskost při práci s umístěnými klienty**. Rodiny jsou ubytovány v **důstojných podmínkách** s respektem k jejich specifickým potřebám.

Přesto ve zprávě poukazuji na některé **nedostatky**, které by mělo zařízení odstranit, **pokud se má profilovat jako zařízení pro pobyt rodin s dětmi**. Nedostatky se týkají zejména přetrvávajícího bezpečnostního vzezření, omezeného kontaktu dětí s vnějším světem, přístupu k informacím a několika dalších vybraných oblastí. V závěru zprávy poukazuji na zásadní nedostatky při určování věku nezletilých bez doprovodu.

---

¹¹ Jen za posledních 15 let proběhly návštěvy v letech 2010, 2011, 2014, 2015, 2016 a 2020, v některých letech opakovaně. Kromě těchto systematických návštěv pravidelně navštěvujeme Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová při sledování vyhoštění podle § 1 odst. 6 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv.

Prostředí

V průběhu systematické návštěvy jsem zjišťoval, zda zařízení splňuje odpovídající požadavky na prostředí, ve kterém nyní děti mohou pobývat i po dobu několika měsíců.¹² Ty stanoví česká právní úprava i standardy zakotvené v mezinárodních lidskoprávních nástrojích.

Při posuzování podmínek pro pobyt zajištěných rodin s dětmi v zásadě vycházím z toho, že **materiální podmínky v zařízení pro zajištění cizinců mají odpovídat právní situaci osob, které jsou v zařízení umístěny**. Současně je třeba se co nejvíce vyhnout prvkům vězeňského prostředí.¹³

Policie může zajistit rodiče a cizince starší 15 let za účelem výkonu správního vyhoštění, vycestování, předání či průvozu.

Zajištění je správní opatření, které je možné uložit při naplnění dalších přísných podmínek. Účelem je pouze příprava a výkon vycestování cizince. Uvedené opatření však není žádným trestem, nemá trestněprávní povahu. Tomu mají odpovídat i podmínky, ve kterých cizinci pobývají.

Děti následují osud svých rodičů. V zájmu udržení celistvosti rodiny policie umístí děti ve věku do 15 let do zařízení společně se zajištěnými rodiči. **Formálně jsou děti ubytovány, nikoliv zajištěny.**¹⁴ Materiálně však, až na drobné výjimky, podléhají stejnému režimu jako zajištění rodiče.¹⁵

Děti starší 15 let mohou být zajištěny i formálně. Ani tím však nepozbývají svoji zásadní charakteristiku a zranitelnost – **zůstávají dětmi**.

Touto optikou také posuzuji venkovní a vnitřní prostory zařízení a jejich vhodnost pro pobyt těchto osob.

1. Venkovní prostory zařízení

Všem umístěným cizincům musí být zajištěn pobyt na čerstvém vzduchu. Obzvláště pro děti je pohyb venku velmi důležitý.¹⁶ Venkovní prostory mají být vybavené herními prvky

12 Dle zákona nesmí doba zajištění v případě cizince mladšího 18 let nebo rodiny s nezletilými dětmi překročit 90 dnů.

13 Rada Evropy. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). Informační přehled (factsheet). CPT/Inf (2017)3. Imigrační detence. Dostupné z <https://rm.coe.int/16808ef5e2>.

14 Zákon o pobytu cizinců umožňuje policii zajistit cizince staršího 15 let. Ubytované děti mohou zařízení se souhlasem zákonného zástupce opustit.

15 Evropský soud pro lidská práva v rozsudku ze dne 19. ledna 2012 ve věci *Popov proti Francii*, č. 39472/07 a 39474/07, bod 124, shledal, že pokud z pohledu vnitrostátního práva nejsou děti zbaveny svobody, nemají možnost brojit proti zajištění, a nacházejí se tak v rozporu s čl. 5 odst. 4 Úmluvy v právním vakuu.

16 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. července 2016 ve věci *R. K. a ostatní proti Francii*, č. 68264/14, bod 69, dále rozsudek z téhož dne ve věci *R. M. a ostatní proti Francii*, č. 33201/11, bod 73.

pro děti a působit co nejpřirozeněji, tak aby se zde dítě cítilo komfortně a bezpečně. Děti by neměly být vystaveny žádným bezpečnostním prvkům v zařízení, které mohou negativně působit na jejich psychický stav.¹⁷

1.1 Ostraha

V zařízení imigrační detence by neměl panovat vězeňský duch. Personál, který v těchto zařízeních pracuje, by neměl nosit obušky, pouta či pepřové spreje.¹⁸

Cizinecká policie ze zákona zajišťuje vnější ostrahu mírného režimu v zařízení.¹⁹ Nejinak je tomu i v zařízení Bělá-Jezová. Uniformovaní policisté se nacházejí pouze v sektoru vyhrazeném policii a s klienty se až na výjimky nesetkávají. Působení policie v zařízení se věnuje samostatná kapitola této zprávy.

Vnitřní ostrahu zajišťují zaměstnanci stálé bezpečnostní služby. Při pohybu po areálu nosí reflexní vesty a působí civilním, nezastrašujícím dojmem.

Při pohovorech s přítomnými cizinci **nevyplýnuly žádné náznaky špatného zacházení** ze strany obou složek.²⁰

---

17 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. července 2016 ve věci *A. B. a ostatní proti Francii*, č. 11593/12, bod 113.

18 Informační přehled (factsheet): Imigrační detence, s. 6.

19 Ustanovení § 163 odst. 2 písm. e) zákona o pobytu cizinců.

20 Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). V zařízeních pro zajištění cizinců může mít špatné zacházení například podobu nezajištění bezpečí, nerespektování lidské důstojnosti, práva na soukromí, anebo podobu nepřiměřeného používání donucovacích prostředků.

1.2 Rozčlenění vnějších prostorů

Satelitní snímek s červeným zvýrazněním prostoru zajištění. Vyznačeny jsou budovy pro tzv. před-ubytování (budova D), ubytování (budova C), dětské centrum (DC) a budova pro policii, zdravotnické středisko a pracoviště stále služby, tzv. NON-STOP (budova E).²¹

Vnější prostory zařízení jsou rozčleněny do sektorů a jednotlivé sektory s budovami jsou opatřeny ploty.

V porovnání s minulými lety **výrazně ubylo viditelných bezpečnostních prvků**. Vnější oplocení je opatřeno infrazávorou, která hlídá prostor proti neoprávněnému vniknutí či opuštění zařízení. Vnější perimetr je však také stále na některých místech zakončen i **žiletkovým drátem**. Z oken budovy C jsou tyto ploty vidět, včetně zmíněného žiletkového drátu.

V uplynulých letech zařízení vícekrát měnilo svůj účel. V době dřívějších návštěv zařízení sloužilo také jako karanténní zařízení, nyní je část zařízení vyčleněna i pro pobytové středisko. V minulosti nám Správa uprchlických zařízení zaslala *Analýzu oplocení budov*

²¹ Mapy.cz [online]. © Seznam.cz, a. s., 2024 [cit. 2024-06-1]. Dostupné z <https://mapy.cz/>. Červené ohraničení přidáno pro potřeby zprávy.

v ZZC Bělá pod Bezdězem.²² Podle ní došlo k odstranění některých vnitřních plotů. Nyní už tam tyto ploty opět jsou.

V současnosti k ubytování zajištěných rodin v zařízení slouží **budova C**. Zde se nacházejí prostory pro rodiny s dětmi (případně jiné klienty) a také oddíl určený pro zvláště zranitelné osoby. Z vycházkového prostoru pro tyto zvláště zranitelné osoby je vidět plot s **žiletkovým drátem**.

Do bezprostřední blízkosti budovy C je umístěno dětské hřiště (houpačky, kolotoč). Sem mají děti volný přístup. Vyžití zde naleznou i dospívající a dospělí cizinci (venkovní posilovací stroje, ping-pongový stůl). Venkovní zalesněný prostor s hřištěm je součástí areálu, který je celý obehnaný vysokým plotem.

Rodiny ubytované v budově C mají volný přístup i k pracovníkům stálé služby skrze branku, která umožňuje přístup k okýnku v budově E.

K ubytování klientů, kteří zatím nemohou být umístěni společně s ostatními klienty (před-ubytování),²³ slouží **budova D**. Pobývají zde pouze po dobu několika dnů, než jsou po doplnění všech zdravotních testů vpuštěni do režimu, kde jsou ostatní cizinci.

V **budově E** se nachází pracoviště policie, zdravotnické středisko i pracoviště stálé služby, tzv. NON-STOP.²⁴ Na chodbě před vstupem na pracoviště stálé služby se nachází malý dětský koutek se stolky, židličkami a několika hračkami. Děti zde mohou v klidu počkat, zatímco rodiče procházejí vstupními či výstupními procedurami. Toto velmi vítám. Děti mohou být po eskortě vyčerpané a vystrašené. První kontakt se zařízením už je veden v příjemnějším prostředí.

Dětské volnočasové centrum se nachází v samostatně stojící **budově DC**. Děti mají také přístup do tělocvičny. K dětskému centru přiléhá další dětské hřiště s herními prvky. Hřiště je obehnané vysokým plotem. Stranou od ostatních budov se nacházejí i prostory pro tzv. přísný režim.

Mezi prostory zařízení pro zajištění cizinců a pobytového střediska vede koridor obehnaný ploty z obou stran. Jeden z plotů je potažen zelenou plachtou a opět zakončen žiletkovým drátem.

Rodiny zajištěné v zařízení Bělá-Jezová se mohou v režimu relativně volně pohybovat.

Členění na jednotlivé sektory a vnitřní oplocení o výšce přes 2 metry však vytváří značně stísněný dojem. Ten nezmírňuje ani to, že některé ploty v areálu jsou přetřeny zelenou barvou. Všudypřítomné ploty nemají v zařízení pro rodiny s dětmi žádné opodstatnění.

V běžném zařízení pro zajištění cizinců, které je určené pro dospělé muže, lze rozčlenění a bezpečnostní vzezření přijmout, v případě umístění rodin s dětmi již nikoli.

---

22 Odpověď Správy uprchlických zařízení na naši výzvu ze dne 19. května 2017, č. j. UT-11265/2017.

23 Před-ubytování slouží pro oddělení nově zajištěných od zbytku klientů do doby provedení zdravotních testů.

24 Pracovníci non-stop služby nebo též stálé služby zajišťují primárně nepřetržitý provoz a administrativu spojenou s příchodem, pobytem a odchodem cizince.

Pokud se však má zařízení profilovat na zařízení určené rodinám s dětmi, musí přijmout další úpravy s cílem zcela minimalizovat jakékoliv viditelné bezpečnostní prvky, včetně žiletkových drátů.

Pohled z části pro zvlášť zranitelné osoby.

Budova D a E oddělená dvěma ploty.

*Výhled na vnější oplocení, včetně drátu, z **rodinné** místnosti budovy C.*

Branka k tzv. NON-STOPu z prostoru budovy C.

Apeluji tímto také na ŘSCP, aby vedení zařízení poskytlo veškerou možnou podporu při naplňování mých opatření.

Opatření určené SUZ ve spolupráci s ŘSCP:

- 1) Odstranit žiletkové dráty alespoň u vycházkového prostoru pro zvláště zranitelné osoby (do 6 měsíců).**
- 2) Minimalizovat vnitřní oplocení a ponechat je jen ve striktně nezbytných případech (do 6 měsíců).**

2. Vnitřní prostory

Imigrační detence nemá povahu trestu ani sankce. Cizincům omezeným na svobodě by měl být poskytnut jak režim, tak materiální podmínky přiměřené jejich právnímu postavení. Zařízení má poskytovat ubytování, jež je adekvátně vybavené, čisté a v dobrém technickém stavu a jež poskytuje dostatek obytného prostoru pro počet umístěných osob.²⁵

Rodiny s dětmi jsou ubytovány v budově C. Jedná se o novou, moderně vybavenou budovu, která poskytuje dostatečně **důstojné zázemí** včetně prostoru pro odpočinek, volnočasové vyžití a stravování.

Část pro zvlášť zranitelné osoby nabízí **soukromí a ochranu** pro klienty, kteří mají z důvodu své zranitelnosti specifické potřeby. Není zde ovšem žádný odpočinkový volnočasový prostor, pouze několik ložnic se sociálním zařízením. Jelikož mají přístup rovněž do části, kde jsou ubytováni ostatní klienti, mohou využít i „jejich“ odpočinkový prostor. Pokud se však zvlášť zranitelní cizinci nebudou cítit komfortně mezi ostatními, nezbyde jim než zůstat zavření na svém pokoji, případně mohou využít malý vycházkový prostor venku. Ten je však velmi malý, neutěšený, s žiletkovým drátem a bez venkovních volnočasových prvků.

V době návštěvy v části pro zvlášť zranitelné osoby nebyl nikdo umístěn, takže nemám bezprostřední poznatky k tomu, jak to tam vypadá, je-li tato část zařízení skutečně zabydlena. **Dávám zařízení na zvážení, jestli by nebylo možné zřídit odpočinkovou místnost i přímo v této části.**

Zvlášť zranitelní klienti mají i možnost stravovat se v pokoji v soukromí, stranou od ostatních klientů. Ostatní rodiny tuto možnost stravování v soukromí nemají. K dispozici mají lednice ve společné jídelně, kde si mohou jídlo uschovat na později.

Součástí budovy C je i prostor pro rodiče s velmi malými dětmi (zpravidla novorozenci či kojenci). Místnost nabízí klidný prostor na kojení, přebalování a hru. Je zde k dispozici menší kuchyňka, přilehlé sociální zařízení a dětský koutek s hračkami. Z místnosti se nabízí pohled na **plot s žiletkovým plotem**.

Toalety jsou uzamykatelné, sprchy nabízejí dostatek soukromí, okna koupelen jsou mléčně zabarvena, takže chrání soukromí klientů při osobní hygieně.

K tzv. před-ubytování slouží budova D, která je starší, nicméně stále poskytuje dostatečně důstojné zázemí pro umístěné klienty.

Z pohovorů i z pozorování vyplývá, že **zařízení věnuje značnou péči volnému času dětí i zajištěných dospělých**; prostory tomu určené jsou pěkné, přívětivé, zastižený personál působil pozitivně a pro-klientsky. Cizinci si při pohovorech pochvalovali komfort a zázemí, kterého se jim při pobytu v zařízení dostalo. **K vybavení vnitřních prostor nemám výhrad.**

---

25 Informační přehled (factsheet): Imigrační detence, s. 4.

2.1 Přístup k čerstvému vzduchu

Podle výboru CPT mají mít detenční zařízení náležité osvětlení, větrání a vytápění.²⁶ Umístěné osoby musí mít možnost si větrat a sami plně regulovat přístup čerstvého vzduchu podle svého uvážení a svých potřeb.

V uplynulých letech vedení odstranilo z oken budov mříže a namísto nich nainstalovalo kovové zarážky. Vítám, že zařízení odstranilo mříže, avšak ani zvolené zarážky nejsou vhodným řešením. Na toto v předchozích letech ostatně upozorňovali i mí předchůdci.²⁷ Stále se však nepodařilo sjednat nápravu. Vedení zařízení nás upozornilo, že zarážky jsou v zařízení jako ochrana před pádem dětí, příp. jako prostředek pro zabránění útěku.

Zarážky však nyní neumožňují rodičům prakticky žádnou manipulaci s okny, okna nelze otevřít na více než cca 10 centimetrů. V prostorách tak není možné dostatečně větrat. Na chodbě budovy je proto provizorně umístěn větrák, který alespoň v létě může pomoci s prouděním čerstvého vzduchu napříč budovou a ochladit prostor.

V případě zařízení pro zajištění cizinců pro dospělé muže lze přijmout určité stavebně-technické prostředky pro zabránění útěku. **Zařízení určené rodinám s dětmi však má aspirovat na vyšší standard.**

Pokud jde o zařízení o prevenci pádu a ochranu dětí, existují vhodnější alternativy bezpečnostních pojistek v oknech a dveřích, než jsou kovové zábrany nainstalované v budově. Mám na mysli například dětské pojistky do oken, se kterými může rodič samostatně manipulovat. V případě, že je třeba v místnosti vyvětrat, může pojistky sám odstranit a okno otevřít. Pokud se v pokoji nachází dítě, může rodič pojistky podle vlastního uvážení opětovně nasadit.

Opatření určené SUZ:

- 3) **Odstranit kovové zarážky z oken v prostorách pro rodiny s dětmi (do 6 měsíců).**

---

²⁶ Informační přehled (factsheet): Imigrační detence, s. 4.

²⁷ Např. ve zprávě ze systematické návštěvy pod sp. zn. 33/2016/NZ nebo sp.zn. 10/2020/NZ.

Život v zařízení

---

3. Kontakt se vnějším světem

3.1 Telefonický kontakt

3.1.1 Zapůjčení mobilního telefonu na žádost

Cizinci mají právo na pravidelný kontakt s rodinou a blízkými. Výbor CPT doporučuje, aby zajištění cizinci měli pravidelný přístup k telefonu nebo ke svému mobilnímu telefonu.²⁸ Zákon však zakazuje cizincům v zajištění mít při sobě vlastní mobilní telefony.²⁹ Tyto jsou cizincům při vstupních osobních prohlídkách také odebírány.

Zjistili jsme, že vedoucí zařízení může na žádost cizince povolit zapůjčení osobního mobilního telefonu.

V jednom případě cizinec žádal o zapůjčení telefonu pro spojení s rodinou, aby se mohl připojit přes komunikační síť WhatsApp z „*důvodu dořešení našich cestovních dokladů potřebných k realizaci dobrovolného návratu*“. K žádosti bylo přiloženo i vyjádření sociálního pracovníka včetně odůvodnění kladného posouzení.³⁰ Z dokumentu vyplývá, že žádost byla vyřízena do druhého dne. Přístup k telefonu byl schválen, ovšem pouze za podmínky, že bude přítomen sociální pracovník.³¹

Oceňuji, že zařízení za určitých podmínek zapůjčuje cizincům vlastní telefon. Je to způsob, jak zefektivnit kontakt zajištěných osob, k tomu i **využít již funkční Wi-Fi síť** a podstatně snížit náklady všech zúčastněných.

Upozorňuji však, že i tento systém na bázi výjimek nese určitá rizika. Lze tak učinit pouze na žádost, patrně jen za přítomnosti třetí osoby (přitom u telefonátů z automatů zaměstnanci přítomni nejsou). Systém není příliš formalizován a **dotazování cizinci o této možnosti nevěděli**. Jakékoliv výjimky lze snadno uplatňovat při nízké obsazenosti zařízení, kdy mají zaměstnanci volné kapacity věnovat se umístěným cizincům. V případě zvýšeného počtu klientů v zařízení už takto nastavený systém může selhávat.

Podporuji zařízení v hledání cest, jak umožnit kontakt cizinců s rodinou a vnějším světem. Nabízí se řešení, že by zařízení vyčlenilo zvláštní služební mobilní telefon (jeden či více), na který by cizinci měli ve vymezeném času a za vymezených podmínek přístup.

---

28 Informační přehled (factsheet): Imigrační detence, s. 3.

29 Ustanovení § 136 odst. 3 písm. c) zákona o pobytu cizinců.

30 „Jedná se o první žádost klienta. Klient neporušuje vnitřní řád, má požádáno o dobrovolný návrat, zatím však ze strany zastupitelského úřadu nemají vystavené náhradní cestovní doklady.“

31 Žádost o zapůjčení mobilního telefonu ze dne 2. ledna 2024 (cizinec A).

Opatření určené SUZ:

- 4) Metodicky upravit možnost přístupu k (služebním) mobilním telefonům, např. ve vyhrazených hodinách a prostorách zařízení (do 3 měsíců).**

3.1.2 Náklady na telefonní hovory

Zajištění cizinci mají k dispozici telefonní karty s předem nabitým kreditem v hodnotě 200 Kč na tři měsíce. Z vlastních prostředků si mohou přikoupit další kredit.

V případě konzultace se smluvně domluveným právníkem zaměstnanci umožní telefonickou konzultaci i nad rámec stanoveného kreditu. **Tuto praxi vítám.**

Ubytované děti žádné vlastní karty nedostávají, a musejí tak vyžít pouze z kreditu svých rodičů.

Cizinci si stěžovali, že při vysokých cenách pro uskutečnění hovorů do mimoevropských zemí jim jedna telefonní karta vystačí na jeden krátký hovor v řádu jednotek minut. Sami často nemají prostředky na dobítí dalšího kreditu na kartu. Některé děti si vyloženě stýskaly, že si přejí telefonovat s prarodiči. Na to však nezbývá žádný kredit. **Ubytované děti žádné vlastní telefonní karty nedostávají.**

Jeden z chlapců, s nímž jsme hovořili, výslovně uváděl, že chce zpět domů za babičkou, v zařízení ani na území České republiky pobývat nechtěl. Chtěl s ní alespoň telefonovat a na to již na kartě nezbyly žádné peníze.

Děti mají oprávněný zájem na udržování kontaktu s prarodiči a širší rodinou. Často jsou ve věku, kdy si pamatují na život ve své zemi a kdy ještě nedávno měly vlastní plnohodnotné vztahy s rodinou a kamarády. Starší děti také nemusejí souhlasit s životními rozhodnutími svých rodičů, jen jsou povinny je následovat, a to i na cestě do členských států Evropské unie.

Telefonní hovory jsou nyní hlavním, často jediným možným prostředkem pro styk s rodinou, zejména při stávajícím omezeném přístupu na internet (*pro přístup na internet viz kapitulu 3.2*). Navzdory tomu není tato možnost plně efektivní a pro rodiny představuje velmi vysoké náklady. Ba co víc, ve svém důsledku je výrazně omezuje v komunikaci se svými blízkými. Rodiny s dětmi, které očekávají vyhoštění či předání do jiného státu, je třeba podpořit při udržování vztahů s rodinou a širším okruhem blízkých osob.

Opatření určené SUZ:

- 5) Vydávat telefonní kreditové karty každé umístěné osobě, tedy i ubytovaným dětem (do 3 měsíců).**

3.1.3 Nedostatek soukromí při telefonních hovorech

Cizinci telefonují z telefonních automatů, které se nacházejí vždy po jednom na společné chodbě v každém patře budovy. U telefonního automatu (minimálně v jednom patře) je připraven i seznam mezinárodních předvoleb, návod na použití v několika jazykových mutacích a seznam čísel pro tísňová volání. V prvním patře je zeď okolo automatu

opatřena omyvatelným nátěrem. Ten je zde údajně k tomu, aby šlo zeď snáze vyčistit, pokud si cizinci píšou čísla či poznámky na zeď.

U automatů je připravena i židle, aby měl telefonující alespoň trochu pohodlí. **Telefonovat však stále není možné v soukromí.** To je zajištěno v určité míře v situaci, kdy je v zařízení umístěno málo cizinců. V době návštěvy bylo v zařízení celkem 7 klientů a chodby zely prázdnotou. V případě, kdy v zařízení bude zajištěn vyšší počet klientů, nedostatek soukromí bude naopak silně znát. To také může vést ke zbytečným nedorozuměním či potyčkám mezi klienty. Navrhuji zařízení, aby zajistilo cizincům větší soukromí pro telefonování.

Telefonní automat v chodbě budovy C 1.

Opatření určené SUZ:

- 6) **Zajistit klientům soukromí při telefonování na společných chodbách (do 3 měsíců).**

3.2 Přístup na internet

Výbor CPT ve svých zprávách doporučuje, aby cizinci měli základní přístup k internetu a k počítačům s funkcí *Voice Over Internet Protocol*, například pomocí aplikací *Skype*.³² Zařízení by měla být otevřena novým technologiím a hledat nové prostředky, jak cizincům zajistit kontakt s vnějším světem.³³ To ostatně může pomoci překonat výzvy, kterým zařízení čelí při zajištění telefonického kontaktu cizinců s vnějším světem (viz kapitolu 3.1 *telefonický kontakt*).

32 Informační přehled (factsheet): Imigrační detence, str. 6. Dostupné z <https://rm.coe.int/16808ef5e2>.

33 Correspondence/Phone/Internet (Online). Association for the Prevention of Torture. 2019 (cit 2024.13.6). Dostupné z <https://www.ap.t.ch/knowledge-hub/dfd/correspondence-phone-internet>.

Při návštěvě jsem zjistil, že zařízení nabízí cizincům přístup k internetu přes internetové kiosky s dotykovým monitorem, a to denně mezi 7. a 23. hodinou. Na přístup k internetu se v době návštěvy nevedl žádný pořadník. Ve stávající podobě však nelze přes kiosk telefonovat (např. přes aplikace *Signal*, *Skype*, *WhatsApp*, *Hangouts* či *Viber*).

Cizinci zde mají přístup na vybrané zahraniční i české portály, ne však k sociálním sítím. Dále nemohou využít ty stránky, které vyžadují dvoufázové ověření identity, protože nemají přístup k vlastním mobilním telefonům.

Nemohou se zde běžně posadit, protože kiosky se dají obsluhovat pouze ve stoje. Nyní slouží spíše pro rychlé vyhledávání informací než pro komunikaci s rodinou.

Internetová místnost s kioskem.

Komunikace přes internet se nabízí jako efektivní možnost smysluplného kontaktu s rodinou a blízkými, telefonování přes internet (případně videohovor) by výrazně zlepšilo spojení cizinců s vnějším světem. Ve stávající podobě takto kiosky zatím nefungují.

Vnímám, že zařízení podniklo vstřícné kroky a rozšiřuje postupně přístupy na další webové stránky v návaznosti na předchozí systematické návštěvy mých předchůdců. Připomínám, že toto je soustavný proces, a podporuji zařízení, aby pokračovalo v rozšiřování seznamu vybraných webových stránek v návaznosti na poptávku a skladbu klientů umístěných v zařízení.

S ohledem na dobrou úroveň komunikačních technologií se nabízí, aby začaly být využívány i v prostředí detence. **Už i vězeňská služba využívá dostupné technické prostředky k tomu, aby věznění rodiče mohli telefonovat přes internet se svými dětmi.** Umožňuje vězněnému rodiči telefonovat přes Skype se svým dítětem. Apeluji na SUZ, aby se inspirovala vězeňskou službou a aktivně pracovala na zajištění možnosti internetového

volání, umožnila je cizincům využít a hledala možnosti, jak cizincům zpřístupnit sociální sítě a jiné komunikační platformy.

Opatření určené SUZ:

- 7) Umožnit cizincům telefonovat přes internet (do 6 měsíců).
- 8) Zpřístupnit další webové stránky (průběžně).

4. Režim ubytovaných dětí

4.1 Práce s rodinami

Sociální pracovníci mají řešit situaci klienta komplexně, pro práci se zajištěnými cizinci potřebují odborné znalosti i empatii.³⁴ Vybudování důvěry v klientech může často trvat v řádu dnů až týdnů. Vzhledem k pестrosti původu cizinců by zaměstnanci měli být zběhlí v mezilidské komunikaci a kulturní citlivosti.³⁵

Z pohovorů se zaměstnanci i s klienty vyplynulo, že sociální pracovníci a další zaměstnanci zařízení dávají dostatek času a prostoru umístěným klientům. Ti se mohou seznámit s chodem zařízení, odpočinout si, postupně se otevřít a řešit své problémy.

Zaměstnanci postupně v průběhu dalších dnů rozpoznávají, jestli cizinci nejsou zranitelnými osobami. Pozorují, jak jsou upravení, vnímají známky obchodování, týrání, možné fyzické či psychické problémy. Sestavují sociální a cestovní anamnézu. Zaměstnanci se zaměřují také na vztahy v rodině a v případě pochybností hovoří s jednotlivými členy rodiny odděleně v soukromí. Vnímají dynamiku při pohovorech a řeč těla. Přistupují k různým situacím s porozuměním k odlišnostem v jednotlivých kulturách. V případě zdravotních omezení či psychických problémů spolupracují s psychologkou a ZZMV.

Sociální pracovníci při popisu práce s rodinami vykazovali patřičnou odbornost i notnou dávku empatie i kulturní citlivosti. **Velmi oceňuji úroveň sociální práce, které zařízení rodinám s dětmi poskytuje.**

4.2 Přístup k informacím v dětem přátelské podobě

Dítě nemá být vyloučeno z rozhodování o své osobě a o různých aspektech svého života. Má se cítit součástí tohoto rozhodování a nemá být jen pasivním příjemcem rozhodnutí o sobě samém.³⁶

Při návštěvě zařízení jsem nabyl dojmu, že s dětmi se tu v tomto ohledu příliš nepočítá. Zařízení nabízí velmi pestrou paletu volnočasových aktivit, zájmových činností či hraček. **Jakmile však jde o předávání informací, jsou děti plně odkázány na své rodiče.**

34 Metodika terénní sociální práce s migranty. Marie Jelínková. Sdružení pro integraci a migraci. Praha. 2022. s. 68. [online]. ISBN: 978-80-906488-4-5. Dostupné z: <https://1url.cz/T1oo4>.

35 Informační přehled (factsheet): Imigrační detence, s. 5.

36 Participační práva dítěte. Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. listopadu 2020, sp. zn. II ÚS 2598/20.

Při prohlídce zařízení, zejména společných prostor a chodeb, nelze bez znalosti věci poznat, že se ve skutečnosti jedná o zařízení určené i dětem. V zařízení totiž nejsou vystaveny žádné informační materiály či obrázky, které by vysvětlovaly pravidla pobytu samotným ubytovaným dětem. Postrádám piktogramy či jinou grafiku i ve formě přátelské dětem a jejich rozumovým schopnostem.

Vnímám, že zařízení se pro předávání informací o chodu a pravidlech spoléhá spíše na aktivitu rodičů, než aby informace předávalo umístěným dětem přímo. **Dávám vedení zařízení na zvážení, jestli v tomto smyslu neupravit vizuální komunikaci v interiérech zařízení i směrem k dětem.**

S tím souvisí i nedostatečné předávání informací o probíhajících správních řízeních či návratové či předávací proceduře, která ubytované děti čeká.

Z rozhovorů se zaměstnanci zařízení vyplynulo, že většina komunikace s dětmi probíhá skrze zákonné zástupce, tedy zpravidla rodiče. Necháávají na nich, aby dětem vysvětlili pravidla pobytu, jejich práva a povinnosti. To stejné platí i pro poskytování informací o návratové proceduře. Obdobně postupují i policisté.

Děti přitom **nejsou pouhým doplňkem svých rodičů**.³⁷ Zajištění a návrat/předání se jich dotýká stejně jako jejich rodičů. Děti mohou mít často spoustu otázek či obav, rodiče však nejsou vždy nejvhodnějším zdrojem informací. Sami mohou mít pochyby, nepřijali vyhlídku návratu, mohou se snažit děti chránit před některými nepříjemnými informacemi apod.

Například Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž (EBCG) v roce 2023 zpracovala informační materiály, které jsou v různých obměnách určeny pro děti již od 4 let.³⁸ Tyto materiály jsou přeloženy do mnoha jazyků a výtisky jsou na žádost dostupné členským státům, a to bez jakýchkoliv poplatků.

---

37 „V souladu s poválečnou změnou v chápání lidských práv se základní bází, z níž vychází interpretace všech základních práv, stala lidská důstojnost, která mimo jiné vylučuje, aby s člověkem bylo zacházeno jako s objektem či předmětem.“ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2009, sp. zn. I. ÚS 557/09, bod 19.

38 Toolbox for Children in Return:

My guidebook on return (verze pro děti od 6 do 11 let, verze pro děti nad 12 let a dále také verze pro nezletilé bez doprovodu),

Manual for parents and guardians (určeno rodičům a doprovázejícím osobám) a

Activity book (verze pro děti od 4 do 11 let). Kniha aktivit pomáhá i těm nejmenším dětem pochopit a vyrovnat se s jejich situací.

Materiály pokrývají **přípravu i průběh celého návratového procesu, včetně zajištění**, které tomuto procesu v některých státech předchází.

EBCG: Zajištění (verze pro děti od 6 let).

V závislosti na rozumových schopnostech dětí a jejich věku jsou pak materiály odstupňovány v míře detailů a způsobu, jakým jsou tyto informace podány.

Tyto materiály počítají s poskytováním informací již velmi malým dětem. Verze pro děti od 6 let už je přitom skutečně plnohodnotný zdroj informací. Verze pro rodiče pomáhá i jim samotným připravit se na hovor s dětmi a ošetřit emoce, které toto téma v některých může vyvolat.

Materiály mohou využít nejen zaměstnanci zařízení, kteří provádějí přípravu cizinců na vycestování, ale také policisté, kteří s dětmi při eskortách přicházejí do kontaktu. Obdobně lze upravit i informace k průběhu řízení o žádosti o mezinárodní ochranu.

Policie i SUZ mohou využít materiály, které již případně mají k dispozici, případně je zpracovat či obstarat z jiných zdrojů. K tomuto v případě zájmu nabízím i spolupráci a podporu.

Opatření určené SUZ a ŘSCP:

- 9) Upravit či zajistit základní informace o pobytu v zařízení a výkonu správního vyhoštění/předání ve formě přátelské dětem. Tyto materiály aktivně nabízet rodičům a umístěným dětem, v závislosti na jejich rozumových schopnostech (do 6 měsíců).**

4.3 Výlety do okolí

Dle vyjádření zaměstnanců i z veřejně dostupných propagačních materiálů SUZ³⁹ je zřejmé, že děti (ve věku do 15 let) jezdí s vychovateli na výlety ze zařízení (př. zábavní parky, výlety po okolí). Na výlet mohou dle vyjádření zaměstnanců až po určité adaptační době.

Jedna rodina, která v zařízení pobývala měsíc, uvedla, že v průběhu celého měsíce byly děti na výletě pouze jednou.

Z pohovoru se zaměstnanci zařízení jsem navíc zjistil, že **děti nad 15 let na vycházky nechodí vůbec**, výslovně nedostávají tu možnost. Přitom i ti mohou být v zařízení ubytováni, nikoliv zajištěni.⁴⁰ Upozorňuji, že tyto děti nejsou formálně omezeny na osobní svobodu, a musí mít tedy možnost vycházek stejně jako ostatní mladší děti.

Jsem si vědom zvýšených nároků na zaměstnance a čas, který je do těchto výletů vkládán. Také chápu, že v určitých případech zkrátka výlet uspořádat nelze. Přesto se nemohu spokojit s tím, že v průběhu jednoho měsíce některé děti opustí zařízení pouze jedenkrát a starší ubytované děti ani tuto možnost vycházky nemají.

Opatření určené SUZ:

- 10) Nabízet vycházku mimo zařízení všem ubytovaným dětem minimálně 1x týdně (průběžně).**

5. Věci denní potřeby

Výbor CPT připomíná, že všem umístěným osobám je nutno zdarma pravidelně poskytovat balíček se základními hygienickými potřebami, včetně přiměřených přidělů mýdla, pracího prášku, toaletního papíru, šamponu, potřeb pro holení, zubní pasy a zubního kartáčku. Pokrmy by měly zohledňovat náboženské požadavky a stravovací návyky cizinců.⁴¹

Hygienické potřeby dostávají klienti při příjmu do zařízení. Obsah balíčku je přesně stanoven. Zařízení má zpracován přehled k poskytovaným základním hygienickým prostředkům (př. prášek na praní, pleny, mýdla, krémy, šampóny, kartáčky, toaletní papír, menstruační vložky apod.), včetně jejich množství. Nabídka je odstupňovaná podle pohlaví a věku.

Cizinci při osobních pohovorech potvrdili, že tyto prostředky dostávají. Neměli výrazné výhrady ani k nabídce, ani k množství poskytovaných produktů.

Dle vyjádření sociálních pracovníků se špatně či nedostatečně ošacené dítě řeší hned po příjmu do zařízení. Cizinci mají přístup k šatníku s věcmi z charity. Množství či povaha věcí závisí na délce pobytu a ročním období.

39 Webové stránky SUZ, sociální síť SUZ.

40 Například u cizince B, který byl zajištěn a spolu s ním **ubytován** i jeho šestnáctiletý syn a jedenáctiletá dcera.

41 Informační přehled (factsheet): Imigrační detence, s. 4.

Těhotná nebo kojící žena má vyšší příděly jídla, děti dostávají navíc svačiny. Každá rodina má v lednici svůj box, je děrovaný a uzamykatelný. Zde si mohou uchovat jídlo. Umělé mléko mohou rodiče nachystat, mají k tomu k dispozici rychlovarnou konvici, a je to tedy plně v jejich režii.

Zařízení vychází vstříc v závislosti na měnících se potřebách dětí. Může individuálně navýšit příděly hygienických potřeb či umělého mléka. Mohou s poskytovatelem stravy řešit i úpravu jídelníčku, když například dětem nechutná svačina. To potvrdili i cizinci.

Stávající nabídku i množství hodnotím jako dostačující.

Cizinci, kteří mají vlastní finance, mohou prostřednictvím sociálních pracovníků nakupovat věci ze seznamu. Zařízení upravuje nabídku podle potřeb a zájmu klientů. Zákon však omezuje výši týdenních nákupů na osobu částkou 300 korun.⁴² **Jelikož toto vnímám jako nedostačující, uplatnil jsem k tomu připomínku v legislativním procesu, leč marně.**

---

42 Ustanovení § 145 odst. 4 zákona o pobytu cizinců.

Působení policie v zařízení

Cizinecká policie zabezpečuje vnější ostrahu části s mírným režimem a v případě přísného režimu také jeho vnitřní ostrahu.⁴³ Policisté umístí zajištěného cizince do části s přísným režimem za splnění zákonem stanovených podmínek. Při pobytu cizince v přísném režimu nad 48 hodin policie vydává o tomto umístění rozhodnutí⁴⁴ a **kopii těchto rozhodnutí předává veřejnému ochránci práv.**⁴⁵

Z rozhovoru s policisty v zařízení vyplynulo, že v roce 2023 byli dva cizinci umístěni na přísný režim, a to po dobu **tří dnů**. Nebyli jsme o tom informováni. Na základě těchto rozhodnutí ochránce **vybírá potenciálně rizikové či zranitelné cizince, jejichž vyhoštění může posléze sledovat.** Předávání těchto rozhodnutí je proto klíčové pro plnění jeho zákonného mandátu.⁴⁶

Rád bych proto touto cestou **připomenul** Ředitelství služby cizinecké policie, aby kopie rozhodnutí zasílalo.

6. Prohlídky osob

Policisté jsou oprávněni provést osobní prohlídku cizinců a jejich věcí při vstupu do zařízení a v určitých případech také v průběhu jejich pobytu v zařízení.⁴⁷

Prohlídku má provádět osoba stejného pohlaví. Při prohlídce se odebírají zakázané předměty. Policista má rozhodnout na základě individuálních okolností o jednom ze čtyř způsobů provedení prohlídky osoby – (1) přímým fyzickým kontaktem; (2) pozorováním svlečeného těla do spodního prádla; (3) pozorováním odhaleného těla; nebo (4) pozorováním odhaleného těla s provedením dřepů.

Při rozhovorech nám policisté sdělili, že na „*dětech osobní prohlídku neprovádějí*“. Někteří uvedli, že prohlídku provádějí „*maximálně pohmatem*“. Údajně je to proto, že při vstupu do zařízení děti prohlédne lékař a při zdravotní prohlídce jsou svlečeny, takže by se vnášení zakázaných předmětů takto stejně odhalilo.

Policisté na dotaz výslovně uvedli, že „*nemají žádné zvláštní postupy pro osobní prohlídky dětí*“, a to ani před eskortou, při výkonu správního vyhoštění či předání.

V průběhu systematické návštěvy jsem si od ŘSCP vyžádal spisovou dokumentaci vytipovaných cizinců – rodin s dětmi. Z ní je zřejmé, že ve všech případech byla prohlídka na dospělé osobě provedena policistou stejného pohlaví.

43 Ustanovení § 163 odst. 2 písm. e) zákona o pobytu cizinců.

44 Ustanovení § 135 odst. 1 a 3 zákona o pobytu cizinců.

45 Ustanovení § 178d odst. 2 zákona o pobytu cizinců.

46 Ustanovení § 1 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

47 Ustanovení § 137 odst. 1 a 2 zákona o pobytu cizinců.

Ve spisové dokumentaci je však také zaznačeno, že v několika případech byla provedena prohlídka i na dítěti,⁴⁸ a to bez upřesnění způsobu jejího provedení. Nemohu ověřit, jaký z výše uvedených způsobů prohlídky byl zvolen.

Pokud policisté naznaží, že na vstupu postačí vyšetření u lékaře, je to jejich rozhodnutí, které si vyhodnotili na základě posouzení všech relevantních poznatků. Pokud však k provedení osobní prohlídky policisté přistoupí (zejména před eskortou, kdy už se děti v ordinaci lékaře nesvlékají), mají postupovat podle jasných pravidel za současného respektování důstojnosti, osobní integrity a zranitelnosti prohlížených dětí.

Přivítal bych, aby policie metodicky uchopila pravidla a současně zohlednila i možnou součinnost rodičů tam, kde je to proveditelné.

Opatření určené ŘSCP:

- 11) Metodicky upravit postupy pro provádění osobních prohlídek dětí (do 6 měsíců).**

7. Eskorty rodin s dětmi

Policisté provádějí eskortu zajištěných cizinců při cestách ze zařízení a do něj, včetně návštěv specializovaných zdravotnických zařízení.⁴⁹

V případě realizace správního vyhoštění mají policisté z pokynu ŘSCP „*postupovat vůči vyhošťované osobě vždy s ohledem na individuální okolnosti případu a zohledňovat její zdravotní stav*“.⁵⁰ S tím se zcela ztotožňuji.

Z dokumentace vytipovaných cizinců vyplývá, že v průběhu eskort při realizaci správních vyhoštění nebyly použity žádné donucovací prostředky. K tomu však podotýkám, že se jednalo o realizaci dobrovolných návratů. Nemám k dispozici žádnou dokumentaci k výkonu nuceného návratu či předání dle tzv. dublinského nařízení.

Policisté na dotaz výslovně uvedli, že „**nemají žádné zvláštní postupy pro eskorty rodin s dětmi**“.

Cizinci mají povinnost v průběhu eskorty po dobu jízdy mít ruce v klíně, nesmějí bez dovolení vstávat ze sedadla nebo opouštět příkazané místo, v žádném případě se nesmějí dorozumívat s osobami společně eskortovanými, nesmějí tropit hluk nebo jiným způsobem rušit průběh eskorty. Tento výčet je uveden ve standardizovaném formuláři pro poučení eskortované osoby.

Rodiny s dětmi tyto povinnosti ze samotné podstaty věci nemohou být schopny dodržet.

---

48 Záznam o provedení osobní prohlídky a odebrání nalezených věcí ze dne 3. listopadu 2023 (cizinec C) a záznam o provedení prohlídky osoby (před eskortou) ze dne 14. listopadu 2023 (cizinec D).

49 Ordinace pediatra se nachází mimo zařízení. Cesta k lékaři tak probíhá v režimu eskorty, protože zákonný zástupce dítěte je stále v režimu zajištění. Eskorty se zúčastní i zdravotní sestra a řidič sanitky. Oba podepisují „Poučení osoby zúčastňující se eskorty“. Dokument obsahuje poučení o důvodech eskorty a právech a povinnostech.

50 Př. cizinec D, pokyn ŘSCP k provedení správního vyhoštění ze dne 9. listopadu 2023.

Postrádám například informace o tom, jak ve vztahu k dítěti policisté ošetří, pokud na rodiči musí být použity donucovací prostředky, informace k použití donucovacích prostředků přímo na dětech, pravidla pro komunikaci a předávání informací o procedurách rodičům i dětem, výčet povolených předmětů, které může mít dítě či rodič u sebe (př. hračky, knihy, psací potřeby), zajištění rodinné jednoty včetně možných výjimek z této zásady, zákaz využívat děti jako tlumočníky apod.⁵¹

Proto opět poukazuji na nutnost metodicky upravit postupy, v tomto případě pro eskortování rodin s dětmi a dalších zranitelných osob, a to včetně použití donucovacích prostředků.

Opatření určené ŘSCP:

- 12) Metodicky upravit postupy pro eskortování rodin s dětmi, včetně použití donucovacích prostředků (do 6 měsíců).**

---

51 K tomu například viz The Rights of Children returned with their Family during Forced-Return Operations coordinated by Frontex. A draft checklist for Monitors. Příloha k dokumentu Forced Return Monitoring (Background Reader, verze září 2021) s. 149-152. [online]. Dostupné z: <https://www.icmpd.org/our-work/projects/forced-return-monitoring-iii-frem-iii>.

Určování věku cizinců v případě pochybností

8. Určování věku pohledem soudů

Pro účinnou ochranu práv cizince je nutné znát jeho věk. Dítě bez doprovodu lze totiž zajistit pouze tehdy, je-li důvodné nebezpečí, že by mohlo ohrozit bezpečnost státu či závažným způsobem narušit veřejný pořádek.

Úprava zajišťování dětí bez doprovodu je tedy přísnější než pro dospělé cizince. Nesprávné určení věku proto může mít za následek nejen „**zásadní dopad na zákonnost zbavení svobody dítěte, ale i na splnění povinnosti státu poskytovat dětem zvláštní podporu, jak vyžaduje jejich zranitelné postavení**“.⁵² Je povinností státu přijmout opatření k ochraně nezletilého a zajistit nezbytné procesní záruky.⁵³

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva i Ústavního soudu vymezuje postupy pro určování věku, tak aby byla ochráněna práva dotčených osob.⁵⁴

Proces určení věku musí zohlednit nejlepší zájem dítěte. Právu dítěte vyjadřovat se ke všem záležitostem, které se ho dotýkají, odpovídá povinnost zajistit přítomnost tlumočníka i zástupce během celého procesu určení věku, seznámit cizince s výsledky určení věku a umožnit mu, aby se k nim vyjádřilo.⁵⁵ Po celou dobu musí být respektována zásada presumpce nezletilosti a cizinec musí mít možnost podat proti výsledkům opravný prostředek.⁵⁶

Policie je oprávněna cizince zajistit do doby, než je zjištěn jeho skutečný věk. K určování věku musí přistoupit bezodkladně po jeho zajištění. Odmítne-li cizinec test určování věku, považuje se za zletilého. Naopak, pokud výsledky nejsou průkazné, považuje se za nezletilého bez doprovodu.⁵⁷ Pokud výsledek určování věku svědčí pro to, že jde o dospělého cizince, musí existovat účinný prostředek obrany proti takovému výsledku. V České republice je tímto prostředkem žaloba proti rozhodnutí ve věci zajištění, jehož součástí je odůvodnění, jak bylo určování věku vyhodnoceno.

Určování věku probíhá v průběhu pobytu cizinců v zařízení Bělá-Jezová.

52 Nález Ústavního soudu ze dne 7. července 2021, sp. zn. II ÚS 482/21, bod 86.

53 Článek 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

54 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. července 2022 ve věci *Darboe a Camara proti Itálii*, č. 5797/17, a nález Ústavního soudu ze dne 7. července 2021, sp. zn. II ÚS 482/21.

55 Nález Ústavního soudu ze dne 7. července 2021, sp. zn. II ÚS 482/21, bod 86.

56 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Darboe a Camara proti Itálii*, cit. výše.

57 Ustanovení § 129 odst. 5 zákona o pobytu cizinců.

9. Zjištění z návštěvy

Policisté při pohovoru sdělili, že spis k určování věku vede zajišťující útvar. Pro účely posouzení věku v případě pochybností odlišují **lékařské vyšetření a stanovisko sociálního pracovníka**. Lékařské vyšetření zařizuje zajišťující útvar, kdežto stanovisko sociálního pracovníka je v kompetenci zařízení.

V současné době lékařské určování věku probíhá rentgenovým vyšetřením kostního věku levé ruky.⁵⁸ K provedení lékařské metody je přizván soudem určený opatrovník – orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Podle vyjádření policistů tomu nebývá přítomen tlumočník, zpravidla používají překладаč.

Zajišťující útvar poté hodnotí jak lékařskou zprávu, tak nelékařské vyjádření sociálních pracovníků. Samotní sociální pracovníci dle svého vyjádření věk cizinců neurčují, pouze konstatují svůj dojem, zda chování dotyčného odpovídá věku, který cizinec uvádí. Posuzování provádějí na žádost policie.

Sociální pracovníci prošli školením od odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra. Používaná metodika pochází z dřívějšího pilotního projektu Ministerstva vnitra pro zapojení psychologů při určování věku. Pozorují chování nezletilého bez doprovodu při různých situacích v zařízení. Dle sdělení sociálních pracovníků přihlížejí i ke kulturním odlišnostem a duševní vyspělosti. Některé děti údajně vlivem okolností a zkušeností z cesty působí dospěle dříve.

Dle vyjádření policistů cizince s výsledky určování věku seznamují sociální pracovníci. Dle vyjádření sociálního pracovníka cizince s výsledky určování seznamuje policie.

Z rozporného vyjádření obou stran se tedy nemohu dobrat toho, jak jsou cizinci s výsledky seznamováni a jak se proti výsledkům mohou bránit. V průběhu návštěvy jsem proto vytipoval dva cizince, u kterých byla v poslední době tato zkouška provedena. Zpětně jsem si od policie vyžádal relevantní dokumentaci, abych ověřil, jakým způsobem byl určován věk. Za její poskytnutí děkuji.

10. Konkrétní případy

Při určování věku obou cizinců byla provedena lékařská metoda (rentgen levé ruky). Policie také v obou případech obdržela stanovisko SUZ k tomu, zda se jedná o cizince mladší 18 let, či nikoliv. V obou případech byli ve výsledku cizinci **při kombinaci obou metod označeni za zletilé** a přemístěni ze zařízení Bělá-Jezová do ZZC Balková.

Správa uprchlických zařízení založila svá stanoviska na poznatcích získaných z pohovorů a z pozorování. Ze stanovisek ovšem nijak nevyplývá, při jakých činnostech byli cizinci

---

58 To vyplývá z lékařských zpráv k výsledkům rentgenového vyšetření u dvou cizinců, kteří podstoupili určování věku.

pozorování. Spíše jsou zde poznatky k chování a dojům, které cizinec vyvolal v **průběhu** uvedených pohovorů.

V **prvním případě**⁵⁹ cizinec obdržel rozhodnutí o zajištění dne 13. listopadu 2023. Tlumočník a OSPOD byli prokazatelně přítomni dne 13. listopadu 2023 při sepisování protokolu o podání vysvětlení. Byl zajištěn na dobu 14 dnů, a to s přihlédnutím k předpokládané době potřebné ke zjištění skutečného věku cizince.⁶⁰ V ten samý den byla provedena zkouška věku – rentgen levé ruky. Z dokumentace nevyplývá, že by při lékařské části určování věku byl přítomen OSPOD či tlumočník.

O dva dny později poskytla SUZ stanovisko k sociálnímu posouzení cizince. Ve stejný den byl označen za zletilého a ihned přemístěn do zařízení pro zajištění cizinců pro dospělé muže. V zařízení Bělá-Jezová tedy strávil necelé 3 dny. Ze spisu nevyplývá, kdo cizince o výsledku informoval.

Před přesunem do zařízení pro dospělé muže neměl cizinec možnost vyjádřit se k výsledkům ani nebylo vydáno žádné rozhodnutí o prodloužení zajištění. Nemohl se tak proti výsledku určení věku ani soudně bránit. Dne 20. listopadu 2023, týden před uplynutím lhůty, po kterou měl být zajištěn, byl propuštěn ze zařízení, protože „pominuly důvody zajištění“.

Ve **druhém případě**⁶¹ cizinec obdržel rozhodnutí o zajištění dne 3. listopadu 2023. Opět byl zajištěn pouze na dobu 14 dnů ode dne omezení osobní svobody, s přihlédnutím k předpokládané době potřebné ke zjištění věku nezletilého bez doprovodu. Tlumočník a OSPOD byli prokazatelně přítomni při sepisování protokolu o podání vysvětlení. V ten samý den byla provedena zkouška věku – rentgen levé ruky. Z dokumentace nevyplývá, že by při lékařské části určování věku byl přítomen OSPOD či tlumočník.

Dne 10. listopadu poskytlo zařízení stanovisko k sociálnímu posouzení klienta, byl označen za zletilého a dne 13. listopadu byl přemístěn do zařízení pro zajištění cizinců – dospělých mužů. Ze spisu nevyplývá, kdo cizince o výsledku informoval.

Nebylo vydáno rozhodnutí o prodloužení zajištění, byl však tzv. přezajištěn podle zákona o azylu.⁶² V rozhodnutí o přezajištění⁶³ se pouze uvádí, že kostní věk odpovídá věku 19 let a že dle vyjádření Kriminalistického ústavu „*vyplývá, že dolní hranice kosterního věku z předloženého RTG stanovit na 18+ let*“ [doslovná citace]. Není zde zmínka o možných odchylkách ani žádná zmínka o provedeném posouzení nelékařskou metodou.

Po dvou měsících pobytu v zařízení ZZC Balková byl cizinec ovšem propuštěn. Dle přípisu z Ministerstva vnitra „*byl na základě nových skutečností shledán zranitelnou osobou,*

---

59 Cizinec E.

60 Dne 13. listopadu 2023 mu bylo vydáno rozhodnutí o zajištění na dobu 14 dnů ode dne omezení osobní svobody. Omezen na osobní svobodě byl dne 12. listopadu 2023. Důvod zajištění bylo předání podle tzv. dublinského nařízení.

61 Cizinec D.

62 Podle § 46a odst. 1 písm. e) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

63 Rozhodnutí Ministerstva vnitra o zajištění v zařízení pro zajištění cizinců ze dne 15. listopadu 2023, č. j. OAMP-1547/BE-VL17-PS-2023.

a to jako nezletilá osoba bez doprovodu“. Cizinec byl posléze předán OSPOD a **po dvou měsících pobytu mezi dospělými muži** umístěn ve Výchovném ústavu a středisku výchovné péče Pšov.

V obou případech není zřejmé, jak bylo zajištěno právo vyjadřovat se ke všem záležitostem, které cizinců dotýkaly. Není zaznamenáno, kým a jakou formou a zda vůbec byli seznámeni s výsledky určování věku a zda měli možnost se k nim vyjádřit ještě před vydáním rozhodnutí o zajištění.

Není zřejmé, jakou dostali cizinci v průběhu určování podporu. Ze spisů nevyplývá, zda u vyšetření byl přítomen opatrovník a tlumočník, jak požaduje judikatura. V rozhodnutích i lékařských zprávách chybí vyjádření k možné odchylce při lékařské metodě a k jejímu zohlednění. Mám také pochybnosti o tom, že při určování věku má nyní nelékařská metoda jakoukoliv významnou úlohu. Ostatně ani v rozhodnutí o přezajištění není vůbec uvedena.

Rozsah poznatků načerpaných při studiu dokumentace už do jisté míry přesahuje mandát národního preventivního mechanismu. **Nevylučuji, že se tomuto tématu budu samostatně v budoucnu věnovat z vlastní iniciativy jinde.** Nenavrhuji tedy nyní opatření k nápravě.

Přehled opatření k nápravě

Průběžně	• Zpřístupnit další webové stránky (opatření č. 8) • Nabízet vycházku mimo zařízení všem ubytovaným dětem minimálně 1x týdně (opatření č. 10)
Do 3 měsíce	• Zajistit klientům soukromí při telefonování na společných chodbách (opatření č. 6) • Vydávat telefonní kreditové karty každé umístěné osobě, tedy i ubytovaným dětem (opatření č. 5) • Metodicky upravit možnost přístupu k (služebním) mobilním telefonům, např. ve vyhrazených hodinách a prostorách zařízení (opatření č. 4)
Do 6 měsíců	• Odstranit žiletkové dráty alespoň u vycházkového prostoru pro zvláště zranitelné osoby (opatření č. 1) • Minimalizovat vnitřní oplocení a ponechat je jen ve striktně nezbytných případech (opatření č. 2) • Odstranit kovové zarážky z oken v prostorách pro rodiny s dětmi (opatření č. 3) • Umožnit cizincům přístup k telefonování přes internet (opatření č. 7) • Upravit či zajistit základní informace o pobytu v zařízení a výkonu správního vyhoštění/předání ve formě přátelské dětem. Tyto materiály aktivně nabízet rodičům a umístěným dětem, v závislosti na jejich rozumových schopnostech (opatření č. 9) • Metodicky upravit postupy pro provádění osobních prohlídek dětí (opatření č. 11) • Metodicky upravit postupy pro eskortování rodin s dětmi, včetně použití donucovacích prostředků (opatření č. 12)